

L'ensenyament de la salut pública a Catalunya

C.A. González* i A. Segura**

* Servei d'Epidemiologia i Estadística. Hospital de Sant Jaume i Santa Magdalena. Mataró.

** Unitat Docent de l'Hospital de Sant Pau. Facultat de Medicina. Universitat Autònoma de Barcelona.

Un dels aspectes clau de la política sanitària és el dels recursos humans. Pel seu cost, però també per la naturalesa mateixa dels serveis de salut, on la majoria d'activitats s'han de fer de manera personalitzada. I encara és més important la qüestió si tenim en compte la necessitat d'un canvi substancial en les orientacions tradicionals, com demana l'OMS quan reformula els objectius per assolir la "salut per a tothom l'any 2000"¹. És obvi que les aptituds, els coneixements i les habilitats dels professionals han d'estar en consonància amb unes finalitats avui dia allunyades de les que han informat i encara informen els estudis dels metges, els farmacèutics, les infermeres, etc. La pràctica de l'atenció primària de salut, per posar un exemple, requerirà canvis radicals en els *curricula* dels estudis de totes les dites ciències de la salut, com s'ha fet notar repetidament²⁻⁴.

Aquesta necessitat de vertebrar els programes formatius al voltant de la salut pública no ens ha de fer oblidar, però, d'altres carències encara més acusades. Així la creació o la reforma, segons els casos, de les diverses administracions sanitàries catalanes, amb responsabilitats organitzatives complexes i d'una considerable transcendència econòmica, comporta una necessitat de professionals adequadament preparats per responsabilitzar-se de la planificació, de la gestió i de l'administració dels serveis sanitaris i, en general, de tots els aspectes no estrictament assistencials de la sanitat.

La majoria dels càrrecs de les administracions sanitàries són metges quan la seva tasca té poc a veure amb la formació que han rebut. En efecte, les funcions que ha de desenvolupar un gestor de servis o de programes sanitaris exigeixen una preparació sòlida en disciplines metodològiques i gerencials que la majoria dels professionals actuals han adquirit com han pogut, si és que les han adquirides.

En una sessió recent de la Societat Catalana de Salut Pública⁵ es feia notar l'absència d'una anàlisi rigorosa dels perfils professionals que conformen les plantilles de les administracions sanitàries, així com de la demanda expressada per aquestes institucions. En absència d'una formulació explícita de la política de recursos humans, la consideració que aquesta demanda és insuficient i poc adequada a les necessitats sanitàries sembla raonable.

Sense que ningú no formuli quina mena de professionals cal, què és el que s'espera d'ells i quants poc o menys convenen, serà molt difícil que pugui sistematitzar-se una oferta docent amb prou coherència. Així i tot, en els últims anys, s'han produït, amb més o menys espontaneïtat, una sèrie d'iniciatives en l'àmbit de la docència de salut pública que, com mostra la taula I, han significat més de dues mil hores lectives per al curs escolar 1985/1986, i això tenint en compte només els titulats superiors, sobretot metges.

Aquestes mostres d'iniciativa civil i cultural comencen el curs 1976/77 quan, des del Col·legi de Metges de Barcelona, el Gabinet d'Assessoria i Promoció de la Salut (GAPS) organitza el primer curs d'orientació a la Salut Pública⁶. De llavors ençà moltes institucions públiques i privades, amb interessos molt variats, constitueixen l'oferta que avui dia existeix. Però malgrat l'indici de vitalitat, aquesta oferta té serioses limitacions, entre les quals destaca la poca adequació a les necessitats professionals —llevat dels casos en què aquestes són ben definides—, la desproporció dels continguts introductoris sobre els d'aprofundiment —hi ha molts cursos i cursets d'introducció a l'epidemiologia, a l'estadística o a la informàtica— i, també, el valor d'ús que realment tenen aquestes activitats, sobretot el d'anar engruixint un currículum amb l'esperança de trobar feina— així molts dels estudiants es repeteixen en un i altre curs d'orientació i/o introducció.

El més important, però, és que es va formalitzant una oferta adreçada a gestió i administració —protagonitzada per entitats privades d'ensenyament empresarial— i que les disciplines metodològiques, com ara la demografia, la bioestadística, la informàtica i l'epidemiologia no són fàcilment ni ordenadament assequibles,

Correspondència: Dr. A. Segura.
Unitat Docent de l'Hospital de Sant Pau. Facultat de Medicina.
Avgda. Sant Antoni M.ª Claret, 167. 08025 Barcelona.
Ann Med (Barc) 1988; 74:117-118.

TAULA I

Oferta docent en salut pública per a metges i titulats superiors exclusivament, curs 1985/86. Hores lectives

Àrees temàtiques	Oferents						Hores totals	Percentatge
	IMS	IES	ESADE	EADA	CAPS	CEC		
General	-	122	-	-	-	-	122	6
Gestió/Administració	60	42	417	352	40	90	1.001	45
Sanejament ambiental	300	60	-	-	-	-	360	16
Epidemiologia estadística	60	15	-	-	40	100	215	10
Atenció primària	-	112	-	-	40	-	152	7
Informàtica	-	10	-	-	96	30	136	6
Salut. comun. (Educ. Nut. Diag.)	24	60	-	-	124	-	208	9
Sistemes d'informació	30	-	-	-	-	-	30	1
Total	474	421	417	352	340	220	2.224	100

Font: Elaboració Pròpia

IMS: Institut Municipal de la Salut.

IES: Institut d'Estudis de la Salut.

ESADE: Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses.

EADA: Escola d'Alta Direcció i Administració.

CAPS: Centre d'Anàlisi i Programes Sanitaris.

CEC: Centre d'Estudis Col·legials.

la qual cosa passa també amb les aptituds de medicina preventiva, promoció de la salut, educació sanitària, sanejament ambiental, etc.

La salut pública i en medicina preventiva són una de les especialitats mèdiques reconegudes oficialment; però això no ha implicat fins ara la utilització sistemàtica dels recursos docents existents per a la formació d'aquests especialistes.

Amb alguna excepció es tracta dels residents dels serveis de medicina preventiva hospitalària, amb unes funcions que, en el millor dels casos, són molt restringides i en absolut representatives del perfil professional d'un sanitari. El programa MIR ha aplegat durant l'any 1987 una vintena de candidats que dintre de tres anys podran ser considerats especialistes. La desproporció entre les necessitats percebudes i aquesta migrada oferta, així com la manca de correspondència entre aquests especialistes —també necessaris— i la resta de sanitaris de salut pública, fa que la *Comisión Nacional de la Especialidad* estigui elaborant un projecte per millorar la situació.

No obstant això, els problemes plantejats no podran solucionar-se exclusivament, a partir de l'especialitat mèdica. Ni que els estudis de medicina canviïn radicalment d'orientació com es ve demanant repetidament. (Encara que és clar que els programes de llicenciatura han de donar cabuda a una aproximació més orientada a la salut i a la prevenció i que els estudiants han de ser armats amb criteris per interpretar adequadament els progressos dels coneixements mèdic i sanitari.) Però molts altres professionals són necessaris per fer funcionar mitjanament bé aquesta colossal màquina dels serveis sanitaris. Economistes i advocats, enginyers i biòlegs, informàtics i empresaris, etc.

D'aquí que convingui una iniciativa de coordinació, una plataforma que ajudi a millorar el rendiment de tants esforços com s'esmercen aquí i allà. Un projecte que podrà ser una Escola de Salut Pública, un institut universitari o interuniversitari o el que siguem capaços de fer, però una proposta que tingui la virtut d'engrescar i de canalitzar, d'assimilar i de no excloure ningú.

Fa uns anys, molts de nosaltres vam tenir la sort de compartir una inquietud que fou mobilitzadora i fèrtil. No és debades que Catalunya assolí un prestigi notable en els àmbits de la salut pública, prestigi que en part conserva.

Disposem d'una massa crítica de professionals amb formació i experiència, que d'altres contrades de l'Estat no tenen. Potser sigui hora d'aprofitar-ho.

El nostre és un país petit i estem condemnats o a entendre'ns o a esdevenir uns diletants; això sí, de vegades molt brillants.

BIBLIOGRAFIA

1. OMS. Salud para todos en el año 2000. Objetivos de la Oficina Regional para Europa. Madrid Ministerio de Sanidad y Consumo. 1986.
2. CAPS. Sistema Sanitario y personal médico. Cuadern CAPS n.º 3. Barcelona, CAPS, 1985.
3. Institut d'Estudis de la Salut. La reforma educativa a les facultats de Medicina. Barcelona. Departament de Sanitat i Seguretat Social. 1984.
4. Institut d'Estudis de la Salut. Comunicació: Informe Català al World Federation of Medical Education. Barcelona, 1986.
5. Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Sessió de la Societat Catalana de Salut Pública. Formació de Post-Grau en Salut Pública a Catalunya. Barcelona, 6 de maig de 1986.
6. GAPS. 1er. Curs d'introducció a la Salut Pública. Barcelona, Col·legi de Metges de Barcelona, 1976.